

ISSN 2010-720X

2004-jildin mart ayidan baslap shiga basladi

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ JOQARÍ HÁM ORTA
ARNAWLÍ BILIMLENDIRIW MINISTRILIGI**

**ÁJINIYAZ ATÍNDAGÍ NÓKIS MÁMLEKETLIK
PEDAGOGIKALÍQ INSTITUTÍ**

ILIM hám JÁMIYET

Ilmiy-metodikaliq jurnal

Seriya: Pedagogika ilimleri. Psixologiya ilimleri

**Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat
pedagogika instituti**

FAN va JAMIYAT

Ilmiy-uslubiy jurnal

Seriya: Pedagogika fanlari, Psixologiya fanlari

**Нукусский государственный педагогический
институт имени Ажинияза**

НАУКА и ОБЩЕСТВО

Научно-методический журнал

Серия: Педагогические науки, Психологические науки

**Nukus State Pedagogical Institute
named after Ajiniyaz**

SCIENCE and SOCIETY

Scientific-methodical journal

Series: Pedagogical sciences, Psychological sciences

№3

2020

M A Z M U N Í

1-oktyabr – Muğallimler hám ustazlar kúni

Өзбекстан Республикасы Президенти Шавкат Мирзиёвтинь муғаллимлер хэм устазлар күнине бағышланған салтанатлы мәресимдеги шығып сөйлеген сөзи

3

PEDAGOGIKA ILIMLERI

Pedagogika teoriiyası hám tariyxı

Абаев С., Алламбергенов Е.К. Кураны Кариим хэм Хәдислердеги әдеп-икрамлылық тәрбия ҳаққында	13
Allambergenov E.K. “Avesto” and Karakalpak folk dastan “Shariyar” (The source of education, traditions and heritage, continuity and relationship problems)	15
Әлеўов Ө., Таспанова Ж.К. Әжинияз Қосыбай улы жаслар тәрбиясы мәселелери ҳаққында	18
Бердиева Х.М. Ұқитувчи қасбий компетентлигини ривожланттиришда инновацион таълим муҳитининг ўрни	22
Душабоев О.Н. Педагогик тизимларда синергетика тамойиллари	24
Joldasbaev P. Jumanazar Bazarbaevtinь pedagogikalıq tárbiya tarawındağı miynetlerine bir názer	26
Меражова Ш.Б. Понятие прямой и обратной задачи в математической физике	28
Мырзамбетов П.Ш. Тарбиянинг бошқа йўналишлари билан жисмоний тарбиянинг боғлиқлиги тамойиллари	33
Набиев А., Хайдарова Ш., Каримов К.А. Қасбий-техникавий таълимда компетенциявий ёндошув	36
Набиев А.Н., Каримов К.А., Каримов Б.Т. Конуссимон узатмаларни лойиҳалашда назария ва амалиёт уйғунлиги муаммолари	39
Ғаниев О.А. Кредит-модуль тизими - таълим сифатини таъминлаш омили сифатида	42
Хамдамова Н.М. Ұқувчиларнинг ижодкорлик қобилиятларини ривожланттиришнинг ўзига хос хусусиятлари	44
Хожаметов А. Болаларни спортга жалб қилишда аёлларнинг ўрни	46
Рўзиева Г.Х. Идиомалар-маданий компетенцияни шаклланттирувчи омил сифатида	48
Тажибаев С.С., Олимов А.И., Ниязов А.Т. Бўлажак жисмоний тарбия ўқитувчиларини тайёрлашда мобил иловаларни қўллаш самарадорлиги	50

Tálim - tárbiya teoriiyası hám metodikasi

Абдурахманова А.Т. Влияние духовно-эстетического воспитания на развитие личности в процессе образования	53
Атопова Н.И., Niyazov L.N. Biokimyo fanini o'qitishda keys usulini qo'llash masalalari	54
Asqarov M. Irracional teñlemelerdi sheshiwdiñ bazı bir usillari	56
Asqarov M. Logarifmlik hám kórsetkishli teñsizliklerdi intervallar usilinan paydalanıp sheshiw	58
Бердибаева Г. Жас өспиримлердинь саламат хэм саналы раўажланыўында миллий ойынлардың тәсири	59
Djumabaeva V.T. Using authentic texts in foreign languages clssses	61
Жалелов Р.М., Жалелов К.М. Excel электрон кесте программасында сызыклы программаластырыў мәселелерин симплекс усылы менен шешиў	62
Жалелов Р.М., Жалелов К.М. Ms excel программасы жәрдеминде транспорт мәселесин потенциаллар усылы менен шешиў	65
Жумамуратов А.П. Дарс жараёнида бошланғич синф ўқитувчиларининг ахборот технологияларидан фойдаланиши методикаси	67
Kaipbergenova F.T. The effectiveness of using an online-program in teaching english vocabulary to chemistry students	69
Камолов Л.А., Халмаматова Л.А., Калкоразов Т.Т. Особенности управления строительным процессом в условиях глобализации	71
Мамадиёров Ж.Б. Амалий дастурлар оркали математикани ўқитиш	73
Мирзақаримова М.М. Умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналттириб ўқитиш тизимини такомиллаштириш	75
Мырзамбетов П.Ш. Жисмоний тарбия назарияси ва методикаси предметининг таълим-тарбия тизимидаги аҳамияти	77
Nagmetova N.M. Baslawish tálimde pánler integraciyası tiykarında bilim sapasin arttırıw	78
Норова К.Ю. Олий таълим муассасаларида педагогик жараёнларни бошқариш тамойиллари ва концептуал асослари	80
Нурекеев Б.Т. Палўанлар ҳаққында эпсана хэм гүрриңлер тийқарында оқыўшы жасларды батырлықка, мәртликке таъйраўдың педагогикалық әҳмийети	82
Ro'ziyeva D.S. Optikaning murakkab mavzularini o'rganishda laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil qilish	84
Саидова Н.Р. Бошланғич синф ўқувчиларининг математика компетенцияларини шаклланттиришда ахборот-коммуникация технологиялари воситаларидан фойдаланишнинг педагогик асослари	86
Саримсакова Н.К. Орфоэпическая компетенция: понятие, сущность, структура	88
Тажбенова С.С. Она тили дарсларида назарий билимларни амалда қўллаш грамматик саводхонлиқнинг асоси сифатида	91
Тажибаев С.С., Дауренов Е.Ю., Олимов А.И., Бўлажак педагог кадрларни ўқитишда махсус мобил иловалар яратиш зарурияти (жисмоний тарбия мисолида)	93
Тлеғенов Б.Н. Умумтаълим мактабларининг 5-синф ўқувчиларида информатикадан билимларни ўзлаштириш сифатини ошириш муаммоси	95
Турганов Ё.И. О возможностях использования современных информационно-коммуникационных технологий в совершенствовании оценочной компетенции будущего учителя	97
Турғунов А.А. Мактабгача таълим психологик хизматининг амалдаги модели	99
Усмонов З.Н. Мониторинг физкультурно-оздоровительной работы в сельских общеобразовательных школах	101
Utepbergenova D., Kurbaniyazova S., Otarbaeva R. The ories on listening comprehension in language learning	103
Hamroyev G' .H. O'quv topshiriqlarini vazifasiga ko'ra tasniflash va blum taksanomiyasining ahamiyati	105
Yavidov B., Saburova G., Nurimbetov K., Ollomberganova M. Beyker-Kempbel-Xauzdorf formulasiga oid bir masalaning yechilish metodikalari	107
Шлюбуль Е.Ю., Ажиев А.Б., Жаксымуратова Э.С. Проблемы здоровьесбережения подрастающего поколения в современной образовательной практике	110
Чергинская И.А. Воплощение категории условия в волшебной русской сказке	113

Recenziyalar, sın pikirler

Алламбергенов К. Г.Эгамқулова Жанрын тапқан жазыўшы ямаса қахарман шайыр ҳаққында қахарманлық мийнет	115
Ustazlar shejiresi	
Алламбергенов К., Қыдырбаева Г. Жаслардың өмир шырағы болған устаз еди	118

Кредит технологияси – бу қатъий регламентлаштирилган ўқув жараёни доирасида таълим траекторияларини танлаш ва индивидуаллаштириш асосида билим, кўникма ва малакаларни мустақил ва ижодий эгаллаш даражаларини оширадиган ҳамда билим ҳажмини кредитлар кўринишида белгилашга мўлжалланган таълим технологиясидир.

Кредит тизими асосланган ўқув жараёнида таълим олувчи ва таълим берувчи позициялари ҳам ўзгаради. Талаба пассив қабул қилувчи позициясидан ўқув жараёнининг фаол қатнашчисига айланади. Айни пайтда ўқитувчи роли ҳам кескин ўзгариб, у нафақат ахборот узатувчи, балки талабага ахборотни излаб топиш, уни қайта ишлаш, олган янги билимларни

амалиётда қўллашда ёрдам берувчи вазифаларини бажаради.

Кредит технологиясига кўра ҳар бир ўқув фани бир-бири билан ўзаро узвий боғлиқ ва бири иккинчисидан келиб чиқадиган муаммолар йиғиндиси сифатида ўрганиш учун тақдим этилади, ушбу муаммолар талабалар томонидан мустақил ўрганиб чиқилиши назарда тутилади. Ушбу технологияни қўллаш ўқитувчиларнинг талабалар гуруҳи билан аудитория машғулотлари ҳажмини кескин камайтиришни талаб этади, айни вақтда талабаларнинг мустақил фаолиятига ажратиладиган соатлар сони ҳамда ўқитувчилар билан индивидуал ишлаш ҳажми ортади.

Адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепцияси. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сон Фармонида 1-илова. // [Конун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси \(www.lex.uz\)](http://www.lex.uz), 2019 йил 9 октябрь "Ўзбекистон Республикаси конун ҳужжатлари тўплами", 2019 йил 14 октябрь, 41-сон, 765-модда.

2. Анализ проблем и перспектив интеграции российской высшей школы в общеевропейское пространство высшего социально-экономического образования: проект Исследование ГУ-ВШЭ [Электронный ресурс] (http://new.hse.ru/sites/projects/bol/text/bolon_process_attachment.pdf).

3. Козырев В.А. Высшее образование России в зеркале Болонского процесса: науч.-метод. пособие для пед. работников вузов / В.А.Козырев, Н.Л.Шубина; Рос. пед. ун-т им. А.И. Герцена. СПб., 2005, –С.429.

4. Астахова Е.В. Активизация самостоятельной учебной работы студентов технического университета в модульно-рейтинговом обучении: дисс... канд. пед. наук / Е.В.Астахова. – Кемерово: 2005.

5. Абдыгаппарова С.Б. Основы кредитной системы обучения в Казахстане. / С.Б.Абдыгаппарова, Г.К.Ахметова, С.Р.Ибатуллин.

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада Республикаимиз олий таълим тизимида амалга оширилаётган ислохотлар натижасида жаҳон стандартларига мос юқори малакали кадрларни тайёрлаш, олий таълим муассасаларида таълим сифатининг халқаро эътироф этилишига эришишнинг баъзи томонлари келтирилган.

РЕЗЮМЕ

В статье рассмотрена первоначальная степень подготовки кадров, отвечающих мировым стандартам в процессе реформ системы высшего образования. Приводятся примеры достижений признанных в мировом масштабе в образовательных учреждениях.

SUMMARY

The article deals with the issues of training personal meeting the requirements of world standards in the process of reforms of higher education system. Some achievements reconized on a global scall in educational institutions ase given.

ЎҚУВЧИЛАРНИНГ ИЖОДҚОРЛИК ҚОБИЛИЯТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ

Н.М.Ҳамдамова – таянч докторант

Бухоро давлат университети

Таянч сўзлар: ижодкорлик, кизиқиш, қобилият, дизайн, лойиҳалаш, моделлаштириш.

Ключевые слова: креативность, интерес, умение, дизайн, проектирование, моделирование.

Key words: creativity, interest, skill, design, projecting, modeling.

Республикаимиз таълим муассасаларида замонавий ишлаб чиқариш, фан-техника ва жамият тараққиётининг асосий йўналишлари тўғрисидаги ютуқлардан таълим жараёнида кенг фойдаланишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу эса замонавий ишлаб чиқаришнинг илмий асослари ҳамда фан-техниканинг сўнгги ютуқларидан фойдаланиб, умумтаълим мактабларида политехник таълимни амалга ошириш имконини беради.

Ҳозирги вақтда умумтаълим мактабларида ривожланган тафаккур ва кенг тажрибага эга бўлган ўқувчилар таҳсил олмақда. Бугунги кун ўқувчилари замонавий компьютерлар, смартфон ва бошқа турли қурилмалардан фойдаланиш кўникмаларига эга бўлиб, улар ўзларининг салоҳиятини оширишда Интернет ва бошқа инновацион техника-технологиялардан кенг фойдаланишмоқдалар [4:171]. Ўқитувчилар таълим жараёнида ўқувчиларнинг билим олишга бўлган кизиқишларини орттиришга, салоҳиятини ривожлантиришга, мустақил ижодий ишлаш кўникмаларининг шаклланишига, ижодкорлик қобилиятларини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиб келмоқдалар.

Ижодкорликка бўлган эҳтиёж психофизиологик жиҳатдан қаралганда бир нечта босқичларда ривожланади. Булардан биринчиси хавас – эҳтиёжининг энг содда шакли бўлиб, инсон томонидан

онгли бошқарилади. Иккинчиси нисбатан юқорироқ ривожланиш босқичи бўлган хоҳиш ҳам инсон томонидан онгли бошқарилиб, у шахснинг маълум буюм ёки ҳодисага нисбатан муносабатлари мажмуасини ифодалайди. Учинчиси, энг мураккаб босқич бўлган кизиқиш хоҳиши ва у боғлиқ бўлган тушунчалар асосида юзага келади. Кизиқиш ҳаётдаги ташқи таъсирлар, шахс фаолияти ҳамда таълим-тарбия жараёни таъсирида шаклланиб боради [1:82]. Бу ҳолатлар психологик омиллар – диққат, идрок, тушунча хотира, фикрлаш, сезги ва ирода хислатларига сезиларли таъсир кўрсатиб, ўқувчиларнинг шахс сифатида шаклланишида муҳим ўрин тутаяди.

Қобилиятлар фаолият муваффақиятини белгилаб беради. Фаолият муваффақияти бу ишни амалга ошириш, у билан шуғулланиш истагини келтириб чиқаради. Шундан келиб чиқиб, қобилиятлар аниқ бир фаолият билан шуғулланишда иштирок этадилар, кўп ҳолларда эса мотивация шаклланишига туртки бўлади. Фаолият давомида муваффақиятга эришиш мотивацияни мустаҳкамлайди, маълумки, такрорланувчи мотив, матонатли хатти-ҳаракатлар шаклида, характерга, инсон шахсий хусусиятига айланади. Шундай қилиб, шахсий хусусиятлар ва қобилиятлар бир-бирини тўлдираяди, бунда улар ҳам, бошқалар ҳам мотивация, билим ва малака билан фаолиятда ва ўзини тутишда ўзаро муносабатда бўлади [2:23].

Ўқувчиларнинг техник қобилиятларининг ривожланиши мактаб давридан бошланади ва у таълим жараёнининг турли бўғинларида ривожланиб боради ва олий таълим муассасаларида тахсил олаётган даврда давом этиб, техник касбларни эгаллаган даврда яққол намоён бўлади. Асосийси, мактабда ҳар бир ўқувчининг тўғри танловини амалга оширишига ёрдам бериш лозим. Ўқувчининг қизиқиш ва қобилиятини инobatга олиб ўқитувчи унга айнан қайси йўналишни танлашига қўмақлашиши зарур, бу ўқувчиларнинг нафақат махсус қобилиятлари ва балки, уларнинг шахс сифатида шаклланишида муҳим ўрин тутди.

Мактабда физика, кимё, технология дарсларида ўқувчиларнинг техник қобилиятларини ривожлантиришга йўналтиришни дарс ва дарсдан ташқари машғулотларда ривожлантириш мумкин. Техника билан шуғулланишга бўлган ўқувчиларнинг қизиқиши, истаги ва мойиллиги уларнинг техник касблар билан боғлиқ касбий мақсадларини аниқлаб беради [3:11]. Шунингдек, физикадан дарс ва дарсдан ташқари машғулотларда ўқувчиларнинг техник кўникмаларини ривожлантириш методик тизими модели таркибий қисми ўз ичига ўзаро боғланган икки тўлдирувчи мақсадларни олади: 1) ўқувчиларнинг техник кўникмаларини ривожлантириш билим, малака ва шахсий хусусиятларни шакллантиришни назарда тутди; 2) мактаб ўқувчилари орасидан техник мутахассисликларни танлашга тайёрлаш таълим йўналиши ва унда таълим олувчиларни муваффақиятли ўқишга йўналтириш лозим бўлади.

Ҳар қандай муаммони ҳал қилишни кишилар икки йўл билан амалга оширишлари мумкин.

1) аниқ стандарт ечимлар, умумий қабул қилинган схемаларни (бошқарув даражасини) қўллаш орқали;

2) мақсадга эришиш учун янги усулни ихтиро қилиш (яратиш, лойиҳалаш) ёки қурилишнинг барча элементларини янги, ўзига хос усулда (ижодий даража) амалга ошириш.

Ижод тушунчасига турли хил ёндашувлар мавжуд. Ижодкорлик – бу сифат жиҳатидан янги нарсани юзага келтирадиган ва ўзига хослиги ҳамда ижтимоий-тарихий ўзига хослиги билан ажралиб турадиган фаолият тури ҳисобланади. Ижодкорлик жараёни ҳар доим босқичма-босқич амалга оширилади ва қуйидаги тартибларни ўз ичига олади:

1) фикрнинг зиддияти, яратилиши ва асосланишидан хабардор бўлиш;

2) топшириқларни техник жиҳатдан ишлаб чиқиш ва у бўйича амалий ишлар бажариш;

3) ишда объектни синаб кўриш ва ижодий қарор натижасини баҳолаш.

Ўқувчилар ижодкорлик фаолиятини ташкил қилишда икки ўзаро боғлиқ вазифани эътиборга олиш лозим. Уларнинг биринчиси – ўқувчилар ижодкорлик фаолиятида мустақил фикрлашни ривожлантириш, билим эгаллашдаги интилувчанлиги, илмий дунёқарашини шакллантирилиши билан; иккинчиси – ўзлаштирилган билимларни таълимда ва амалий фаолиятда мустақил қўллаш олишга ўргатиш билан белгиланади. Ижодкорлик ўқувчилар эгаллаётган билимларнинг мустақамлиги ва мукамаллигини таъминлаш, уларда фаол ва мустақил фикрловчи шахс ҳислатларини шакллантириш, ақлий қобилиятларини ривожлантиришга хизмат қилувчи фаолият тури ҳисобланади.

Катталарнинг ижодий фаолияти кўпинча объектив ва ижтимоий кўринишдаги янгиликларни кашф этиш билан тугалланса, ўқувчилардаги бундай ижодий фаолият натижалари кўпинча субъектив ҳамда хусусий кўринишдаги янгиликларни яратиш билан ниҳоясига етади. Шунини алоҳида таъкидлаш зурурки, айрим ҳолларда ўқувчиларнинг ижодий фаолияти ҳам

объектив янгиликларни яратиш билан боғлиқ бўлиши мумкин. Шунга кўра болалардаги, яъни ўқувчилардаги ижодкорлик қобилиятини шартли равишда уч хил даражага бўлиш мумкин:

1-даража – *қуйи даража*. Бунда ўқувчилар томонидан топиладиган янгиликлар асосан субъектив кўринишда бўлади. Яъни бунда ўқувчилар илгаридан маълум бўлган янгиликларни бошқатдан “кашф” этадилар. Натижада, бу янгилик фақат шу ўқувчининг ўзи учунгина янгилик бўлади. Бироқ бу жараён ҳам осон кечмайди. Мазкур жараёнда ҳам ўқувчи кучли психологик ҳолатларни – масала моҳиятини тушуниш, англаш, тасаввур этиш, масала ечимини кидириш, айрим ечимларни таққослаш каби жараёнларни бошидан кечиради [1:93]. Шу сабабли, гарчи, натижа илгаридан маълум бўлса ҳам, айнан шу натижага келишнинг ўзиёқ ўқувчида келгусида уни объектив ижодий фаолиятга ўтиши учун замин бўлиб хизмат қилади.

2-даража – *ўрта даража*. Бунда ўқувчилар томонидан топишган янгиликлар ҳам субъектив, ҳам объектив кўринишларда бўлади. Яъни, бу даражага эришган ўқувчиларда янгилик яратиш усулларини бир мунча яхши эгаллаганлик, янгилик яратиш соҳасида бир мунча тажрибалар тўпланган ҳолатларини кузатиш мумкин [1:94]. Шу даражага эришган ўқувчиларга келгусида яхши эътибор берилса, уларнинг ижодкорлик қобилиятлари янада ривожлантирилса – улар айрим қийинчиликларни енгиб ўтиб, учинчи, яъни энг юқори даражага чиқа оладилар.

3-даража – *юқори даража*. Бунда ўқувчиларнинг топган янгиликлари асосан объектив кўринишда бўлади. Бироқ бу даражага эришиш осон эмас. Бунинг учун аввало ўқувчининг ўзида интилиш, қизиқиш бўлиши, ўқитувчи эса буни ўз вақтида пайқай олиши ҳамда ўқувчининг ижодкорлик қобилиятини ўстириш тадбирларини амалга ошириб бориши керак [1:94].

Ўқувчиларни ижодий фаолиятга жалб этиш бўйича асосий психологик-педагогик талабларни бажариш билан бирга бундай фаолиятнинг мазмунига қўйилган мақсадга ва ўқувчиларнинг ёшига мувофиқ методларни танлаш ҳам муҳим аҳамият касб этади.

Ўқувчиларни ижодкорлик қобилиятларини ривожлантиришнинг қатор самарадор методлари аниқланган, уларга қўйиладиган қиради: Лойиҳалаш – лойиҳани ишлаб чиқиш ва асослаш. Лойиҳалаш натижаси – ишлаб чиқилаётган объектнинг лойиҳаси (матнлар, графиклар, чизмалар, ҳисоблар, моделлар ва бошқалар). Лойиҳалаш жараёни қуйидагича ифодаланиши мумкин: 1) илмий изланиш, муаммонинг энг яхши ечими; 2) топшириқ таърифиди (асосланиши); 3) техник таклиф (олдиндан дизайн); 4) контур дизайни; 5) техник дизайн; 6) ишчи дизайн. Конструкциялаш – режалаштирилган объект (тизим) ва ишчи расмларни амалга оширишнинг батафсил схемасини ишлаб чиқиш. Биринчи навбатда дастлаб чизмалар ва ҳисоб-китоблар асосида прототип тайёрланади. Ишчи чизмалар ва техник ҳужжатлар уларни ишлаб чиқаришда фойдаланиш учун тузилади [5:42].

Буномларни конструкциялаш, манипулятив конструкциялаш, маълумотлари қисқартирилган техник ҳужжатларни қўллаш, ижодий масалаларни ҳал қилиш, ижодий топшириқларни бажариш, илгари тайёрланган конструкцияларни ўзлаштириб, ишларни қайта бажариш, ҳаёлий эксперимент, техник воситалар (шу жумладан тренажёрлар, компьютер дастурлари)дан фойдаланиб камчиликларни тузатиш кабиларни ўз ичига олади.

Моделлаштириш – объектларни уларни моделлари бўйича ўрганиш, ҳақиқатдан мавжуд бўлган объектлар, жараёнлар ёки ҳодисаларнинг моделларини қуриш ва ўрганиш, бу ҳодисаларнинг изоҳларини олиш,

шунингдек, тадқиқотлар кизиқтирадиган ходисаларини башорат қилиш.

Моделлаштириш жараёни қуйидагиларни ўз ичига олади:

- расмийлаштириш (моделлар дизайни ва конфигурацияси, моделлар тизимлари ва тизимлар моделлари);
- ўзини моделлаштириш (турли вазифаларни белгилаш ва уларни модел асосида ҳал қилиш);
- симуляция натижаларини талқин қилиш, мавжуд реал тизимлар билан интеграция қилиш.

Ишлаб чиқариш шароитларида янги машиналар яратиш жараёнини ҳам ўқув устахоналари ва тўғарак машғулотлари хоналарида техник моделларни яшаш жараёни ҳам қуйидаги жиҳатларни ташкил қилади: техник мақсаднинг (машиналар) механизмлар

Адабиётлар

1. Каримов И. Мехнат таълими ўқитиш технологиялари. – Тошкент: “Фан ва технология”. 2013, 228-б.
2. Курилева Л.Н. Развитие технических способностей учащихся при обучении физике в основной школе. Дисс... канд. пед. наук. – Москва: 2017. – С. 225.
3. Шарипов Ш. Ўқувчилар касбий ижодкорлиги узвийлигини таъминлашнинг назарияси ва амалиёти: Пед. фан. док. ... дис. автореф. –Т.: 2012, 46-б.
4. Ҳамдамова Н.М. Ўқувчиларнинг ижодкорлик қобилиятларини шакллантиришда муқобил энергия манбалари қурилмаларидан фойдаланиш имкониятлари. // Педагогик маҳорат. 2019, №5. 171-174-б.
5. Jo'rayev H.O., Quliyeva Sh.H. va boshq. *Texnik ijodkorlik va dizayn. O'quv qo'llanma.* -Toshkent: "Turon Zamin Ziy'o", 2015, 240-б.

РЕЗЮМЕ

Мазкур мақолада фан-техниканинг сўнгги ютуқларидан фойдаланиб, умумтаълим мактаблари политехника таълимини амалга ошириш, ишлаб чиқаришнинг замонавий тараққиёти шароитида ўқувчиларнинг ижодкорлик қобилиятларини ривожлантириш шарт-шароитлари, ўқувчиларнинг ижодий ишларини ташкил этишнинг педагогик ва психологик хусусиятлари тўғрисидаги қарашлар баён қилинади. Шунингдек, ўқувчилар ижодкорлик қобилиятларини ривожлантириш даражалари, ўқувчиларнинг ижодкорлик қобилиятларини турли қурилмаларни лойиҳалаш ва яшаш орқали ривожлантириш имкониятлари ёритилган.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются вопросы использования политехнического образования в общеобразовательных школах, развитии творческих способностей учащихся в условиях современного производства, педагогические и психологические особенности организации творческого труда учащихся, использование новейших достижений науки и техники. Рассматриваются также уровни развития творческих способностей учащихся, возможности развития их творческих способностей посредством проектирования и конструирования различных устройств.

SUMMARY

The article discusses the use of polytechnic education in secondary schools, the development of creative abilities of students in modern production, the pedagogical and psychological features of the organization of creative work of students, the use of the latest achievements of science and technology. It also covers the levels of development of students' creative abilities, the possibilities of developing students' creative abilities through the design and construction of various devices.

БОЛАЛАРНИ СПОРТГА ЖАЛБ ҚИЛИШДА АЁЛЛАРНИНГ ЎРНИ

А.Хожаметов – мустақил тадқиқотчи

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: хотин-қизлар спорти, соғлом турмиш тарзи, репродуктив соломатлик, жисмоний тарбия, оммавий спорт.

Ключевые слова: женский спорт, здоровый образ жизни, репродуктивное здоровье, физическая культура, популярные виды спорта.

Key words: Women's sport, healthy lifestyle, reproductive health, physical education, popular types of sport.

"Фарзандлари соғлом юрт қудратли буўлур" Юртбошимиз айтган ушбу сўзлар бугун жуда катта аҳамиятга моликлиги барчамизга аён. Фарзандларимизнинг соғлом ўсишида эса жисмоний тарбия ва спортнинг ўрни бекиёс. Жамиятнинг эртаси баркамол, кўчли ёшларимиз кўлида бўлмоғи учун қизларимизни, айниқса, қишлоқ қизларини спортга жалб қилиш зарурлиги, оналар соғлиги сўнгра болалар соғлиги ҳақида ўйлаш давр талаби бўлиб турибди. Бу йўлдаги саъй-ҳаракатлар, аввало, қизлар ўртасида тарғиботни кўчатириш, соғлом авлодни баркамол қилиб тарбиялаш, жамиятга соғлом она-бола етказишда аёл мураббийларнинг ўрни ғоят муҳим. Демак, бу борадаги барча ҳаракатлар аёл мураббийларни тайёрлаш, қизларни спортга жалб қилиш, соғлом турмуш тарзини шакллантиришдан бошланади.

Республикамиз мустақилликка эришгандан сўнг жамиятимизда юз бераётган туб ижтимоий-сиёсий ва маънавий ўзгаришлар умуминсоний кадрятлар тизимида инсоннинг барча шахсий эҳтиёжлари, талаблари ва манфаатларини, айниқса, ўсиб келаётган ёш авлоднинг маънавий-ахлоқий ва жисмоний имкониятларини янада кўтаришни тақозо этади [1].

Мамлакатимиз келажаги учун соғлом авлодни тарбиялаш ҳамда вояга етказишда жисмоний тарбиянинг аҳамияти жуда катта. Сўнгги йилларда спорт ва жисмоний тарбия ёшлар ҳаётининг ажралмас қисмига айланиб бориши билан бир қаторда, хотин-қизлар спортига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Республикамызда бу борада амалга оширилган салмоқли ишлар натижасида истиқлолнинг илк йилларида "Соғлом авлод учун" халқаро хайрия жамғармаси ташкил этилганлиги, оналар ва болалар саломатлиги учун кураш йўлида бир қанча тадбирлар амалга оширилганлигини қуриш мумкин. Биринчи давлат мукофотининг "Соғлом авлод учун" деб аталгани, "Аёллар йили", "Оналар ва болалар йили" деб эълон қилиниши ва давлат дастурларига киритилгани соғлом авлодни яратиш йўлидаги узоқ мақсадларни кўзлаб қилинган хайрли қадамлардир [2].

Бугунги кунда мамлакатимизда амалга оширилаётган, айнан хотин-қизларни спортга жалб қилиш, мунтазам шуғулланишлари учун керакли шарт-шароитлар билан таъминлаш, соғлом авлод яратиш йўлида қилинаётган мақсадли ишлар мисолида мамлакатимиз раҳбари томонидан алоҳида эътибор